

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 3, 2020 | 26.03.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.3.82](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.82)

УДК 338.4:658.8:339.1

*О. С. Прокопишин,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет
ORCID ID: 000-0002-7027-3499*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН

*О. Prokopyshyn
PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Taxation,
Lviv National Agrarian University*

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR MANAGING THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVE RELATIONSHIPS

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці науково-методичних положень удосконалення організаційно-економічного механізму управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин.

Для досягнення поставленої мети дослідження використано методи аналізу і синтезу, узагальнення, класифікації, структурно-логічний.

У статті проаналізовано й узагальнено наукові погляди на визначення понять «механізм», «механізм управління», «організаційний механізм», «економічний механізм», «організаційно-економічний механізм».

Надано авторське трактування терміна «організаційно-економічний механізм управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин» як сукупність принципів, інструментів, функцій, методів і засобів, спрямованих на скорочення рівня витрат на організацію процесів виробничо-збутової діяльності та різноманітних послуг (транспортних, складських, маркетингових тощо). До складових частин організаційно-економічного механізму віднесено ресурси; чинники впливу; цілі, принципи, функції, методи, важелі управління; інструменти; інформаційні технології; критерії ефективності.

In the context of intensification of European integration processes, the issues of cooperation in the agricultural sector become especially relevant. This is due to the fact that the expansion of areas for small farmers and cooperatives allows access to additional financial resources, increase agricultural production, upgrade production equipment, intensify innovation and stimulate rural development.

However, agricultural cooperation in Ukraine is developing at a slow and unstable pace due to the imperfection of the mechanism of regulation of cooperative relationships and regulatory support for the development of cooperation, lack of state support for cooperative development, limited financial resources, high cost of credit and borrowed funds.

Therefore, in modern conditions there is a need for further development of theoretical and methodological provisions and the development of scientific and methodological approaches and practical recommendations to improve the management of agricultural cooperative relationships, including improving the organizational and economic mechanism.

The purpose of the article is to theoretically substantiate and develop scientific and methodological provisions for improving the organizational and economic mechanism for managing the development of agricultural cooperative relationships.

To achieve the goal of the study used methods of analysis and synthesis, generalization, classification, structural and logical.

The article analyzes and generalizes scientific views on the definition of «mechanism», «management mechanism», «organizational mechanism», «economic mechanism», «organizational and economic mechanism».

The author's interpretation of the term «organizational and economic mechanism for managing the development of agricultural cooperative relationships» as a set of principles, tools, functions, methods and tools aimed at reducing costs for the organization of production and marketing activities and various services (transport, warehousing, marketing, etc.) . The components of the organizational and economic mechanism include resources; influencing factors; goals, principles, functions, methods, control levers; tools; Information Technology; efficiency criteria.

The key principles of the formation of the organizational and economic mechanism are systemic, integrated, reliable, dynamic, in line with the goals of cooperative formation, efficiency.

Implementation of the organizational and economic mechanism for managing the development of agricultural cooperative relationships will help save costs for the organization of production and marketing activities as a result of: reducing the cost of logistics, storage, transportation and marketing by increasing the level of coordination between members of cooperatives; reduction of time for customer service; improving the quality of service.

Ключові слова: *сільське господарство; кооперативні взаємовідносини; управління; організація; організаційно-економічний механізм управління.*

Key words: *agriculture; cooperative relationships; management; organization; organizational and economic mechanism of management.*

Постановка проблеми. В умовах активізації євроінтеграційних процесів питання кооперації в аграрному секторі набувають особливої актуальності. Адже в Європейському Союзі громадські організації, які саморегулюються, визнано достатньо потужним механізмом реалізації аграрної політики. Тому доцільно застосовувати передовий європейський досвід в умовах розвитку національної економіки. Розширення напрямів для малих фермерів та кооперативних формувань дозволить їм отримати доступ до додаткових фінансових ресурсів, нарощувати обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, оновлювати виробниче обладнання, активізувати інноваційну діяльність і стимулювати розвиток підприємництва на селі.

За даними інформаційно-аналітичного порталу АПК України, кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів збільшилася за 2010-2018 рр. у 2,2 раза або з 583 до 1286. Однак, незважаючи на це зростання, сільськогосподарська кооперація в Україні розвивається повільними і нестабільними темпами. Це обумовлено, у першу чергу, недосконалістю механізму регулювання кооперативних взаємовідносин і нормативно-правового забезпечення розвитку кооперації, недостатністю державної підтримки розвитку кооперативної діяльності, обмеженістю обсягів фінансових ресурсів, високою вартістю кредитних і позикових коштів тощо.

З огляду на це, виникла необхідність подальшого розвитку теоретико-методологічних положень і розроблення науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з підвищення ефективності управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин, серед яких удосконалення організаційно-економічного механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час організація кооперативних взаємовідносин на селі відбувається відповідно до Законів України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію», положень Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року.

У 2020 р. ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку

фермерських господарств». Цим нормативно-правовим документом удосконалюється механізм державної підтримки кооперативам, який має реалізовуватися через відшкодування 70% вартості (без ПДВ) як придбаних техніки та обладнання, так і профінансованих за рахунок банківських кредитів.

Аналіз наукових джерел показує, що проблемам і перспективам розвитку сільськогосподарських кооперативів присвячено велику кількість праць зарубіжних дослідників, серед яких: Н. Dźwigoł [1-2]; G. Tadesse [3]; Chen Ji, Fu Jia, Xuchu Xu [4]; С. Piopoulos, R. Várnik, M. Filippi, L. Völli, K. Laaneväli-Vinokurov [5]; Yan-yuan Zhang, Guang-wei Ju, Jin-tao Zhan [6]; J. Marcis, E. P. de Lima, S. Eduardo Gouvêa da Costa [7].

Вітчизняними вченими запропоновано й обґрунтовано технологію державного регулювання розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації [8-10]; запропоновано принципи регулювання кооперативів [11-12]; узагальнено досвід зарубіжних країн у розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації селянських господарств і визначенні механізмів державної підтримки [13-17]; досліджено тенденції становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і визначено напрями вдосконалення внутрішньогосподарських виробничих відносин у кооперативних формуваннях та забезпечення їх ефективності й прибутковості [18-29]; розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення державної політики у сфері інформаційного забезпечення процесів розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації [30].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання вдосконалення механізмів (інституційного, організаційно-економічного, маркетингового, фінансового, інформаційного) управління розвитком кооперативних взаємовідносин у системі аграрного сектору національної економіки. Фрагментарність розгляду цих механізмів і недосконалість системи управління кооперативною діяльністю – зумовлює необхідність проведення досліджень у даному напрямі.

Постановка завдання. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці науково-методичних положень удосконалення організаційно-економічного механізму управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній науці існує безліч трактувань поняття «механізм» та його різновидів. Механізм як економічна категорія це: процес будь-якого явища; послідовність інструментів; система процедур, що формують рішення або правила прийняття; послідовність станів, процесів, що визначають собою будь-яку дію, явище; система, пристрій, що визначає порядок будь-якого виду діяльності; послідовність етапів і комплекс способів; комплекс методів управління; сукупність цілеспрямованих впливів; взаємозв'язок і взаємодія сукупності факторів; комплекс заходів і послідовність їх реалізації; сукупність закономірних зв'язків і відносин; спосіб організації та управління виробництвом із властивими йому формами, методами і засобами; сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, здійснення певних дій задля досягнення мети (у даному випадку вдосконалення управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин); система, призначена для забезпечення організації, функціонування і життєдіяльності підприємств.

Під терміном «механізм управління», як правило, розуміється: організація господарського процесу; способи взаємодії суб'єктів господарювання; процедура прийняття управлінських рішень, упорядкованих дій; вплив на об'єкт управління з метою досягнення бажаного результату; форма, структура, методи і засоби управління; програма і техніка управління, технічних засобів; цілі, стратегії, функції, методи; взаємопов'язані методи управління; практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи управління впливають на виробництво задля досягнення поставлених завдань.

Отже, механізм можна трактувати як взаємопов'язану сукупність соціально-економічних відносин, принципів, методів, форм, підходів до управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин. До ключових складових механізму віднесено: засоби й інструменти; суб'єкти, систему і засоби; методи, важелі й інструменти; структуру і комплекс форм і методів; способи.

У науковій літературі зустрічаються такі категорії, як «господарський механізм», «правовий механізм», «фінансовий механізм», «інвестиційний механізм», «організаційний механізм», «економічний механізм», «організаційно-економічний механізм» тощо.

При цьому варто зазначити, що більшість дослідників не розділяють поняття організаційного й економічного механізмів, розуміючи під цим систему інструментів регулювання виробництва; систему управління економікою; спосіб господарювання. Науковці визначають організаційний механізм як:

- сукупність процесів, які відбуваються на підприємстві;
- систему методів, прийомів і способів формування й регулювання відносин;
- основні правила, норми, що діють у межах організації;
- господарські процеси;
- комплекс організаційних форм, які забезпечують формування, розвиток і вдосконалення виробничої системи;

• сукупність елементів виробничого процесу;

• способи організації зв'язків між елементами, організаційні форми, методи, правові норми й нормативи, що забезпечують раціональне функціонування всієї виробничої системи.

Економічний механізм трактується здебільшого як:

- складовий елемент господарського механізму, що включає економічні стимули, важелі та методи управління;

- послідовне застосування сукупності методів та важелів, що спрямовують діяльність підприємства у певному напрямі;
- складна сукупність регуляторів, за допомогою яких реалізуються загальнодержавна і ринкова політики;
- сукупність конкретних форм зв'язків;
- цілісна система, яка складається з двох взаємодіючих підсистем – функціональної та забезпечувальної;
- спосіб взаємодії господарських процесів і явищ;
- система правових, організаційно-управлінських і фінансово-економічних важелів;
- сукупність методів і засобів впливу на економічні процеси та їх регулювання;
- сукупність економічних ресурсів і способів їх взаємодії для реалізації економічного процесу;
- інтегрована, багаторівнева система форм і методів господарювання;
- сукупність економічних важелів і регуляторів виробництва.

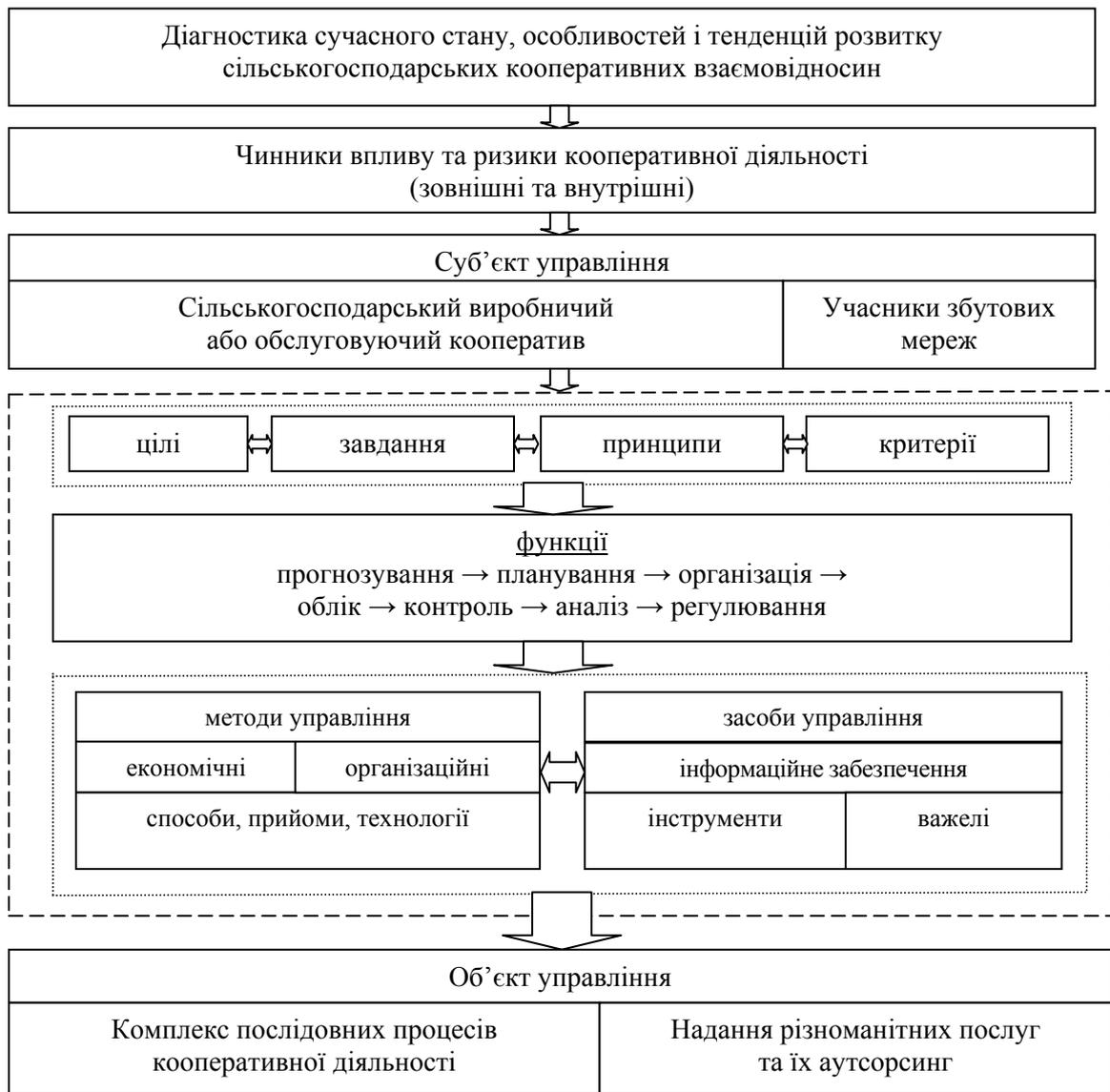
Аналіз спеціальної літератури свідчить про різноманіття наукових поглядів на визначення сутності поняття «організаційно-економічний механізм». Так, під цим терміном розуміються:

- організаційно-економічні відносини, що формуються у процесі оптимізації суспільної праці, відносин обміну діяльністю і відносин управління;
- єдність державного регулювання та ринкової саморегуляції;
- складова економічного і як частина господарського механізму, що відображає сукупність організаційних, фінансових та економічних методів, способів, форм, інструментів і важелів;
- інструмент управління, що являє собою сукупність управлінських елементів і способів їх організаційної, інформаційної, мотиваційної та правової підтримки;
- система формування цілей і стимулів, що дозволяють перетворювати матеріальні й духовні потреби суспільства у засоби виробництва.

Організаційно-економічний механізм можна розглядати, з одного боку, як форму організації взаємодії учасників ринку, структур і відділів підприємства, внутрішніх бізнес-процесів, а також сукупність економічних методів й інструментів забезпечення цієї взаємодії; а з іншого, як систему організаційно-економічних заходів з підвищення ефективності діяльності підприємства, що означає реалізацію взаємопов'язаних організаційно-адміністративних і економічних заходів.

У результаті узагальнення існуючих наукових розробок з понятійного апарату запропоновано авторське формулювання терміна «організаційно-економічний механізм управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин». Воно розглядається як сукупність принципів, інструментів, функцій, методів і засобів, спрямованих на скорочення витрат на організацію процесів матеріально-технічного забезпечення, виробництва, транспортування, збуту та обслуговування.

До складових організаційно-економічного механізму віднесено ресурси; чинники впливу; цілі, принципи, функції, методи, важелі управління; інструменти; інформаційні технології; критерії ефективності (рис. 1).

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин
(запропоновано автором)

Ключовими принципами формування організаційно-економічного механізму визнано системність, інтегрованість, достовірність, динамічність, відповідність цілям кооперативного формування, ефективність.

Висновки. Одержані результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

- постійно мінливе зовнішнє середовище функціонування малих фермерських господарств та їх об'єднань сприяє посиленню конкурентної боротьби і вимагає концентрації уваги на нових ресурсах конкурентного виживання; одним з таких ресурсів є кооперативна діяльність як дієвий чинник забезпечення сталого розвитку аграрного бізнесу;
- підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів реалізується через організаційно-економічний механізм управління розвитком партнерських взаємовідносин, під яким розуміється сукупність принципів, інструментів, функцій, методів і засобів, спрямованих на скорочення рівня витрат на організацію процесів виробничо-збутової діяльності та різних послуг (транспортних, складських, маркетингових тощо);
- механізм включає: цілі управління, чинники впливу, функції управління, організаційну структуру управління, ресурси, методи, інструменти;
- організаційно-економічний механізм управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин ефективно реалізується в системі менеджменту, тобто в комплексі організаційних заходів, операцій і прийомів, спрямованих на підвищення рівня конкурентоспроможності аграрних кооперативів.

Реалізація запропонованого механізму сприятиме економії витрат на організацію виробничо-збутової діяльності в результаті: зниження витрат на матеріально-технічне забезпечення, зберігання запасів, транспортування й збут на основі підвищення рівня узгодженості дій між учасниками кооперативів; скорочення часу на обслуговування споживачів; зростання якості сервісу.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі полягають в розробці маркетингової стратегії управління розвитком кооперативних взаємовідносин на селі.

Бібліографічний список.

1. Dźwigoł H. Business management – compendium. Oxford: Alpha Science International Ltd., 2017. 84 p.
2. Dźwigoł H., Shcherbak S., Semikina M., Vinichenko O., Vasiuta V. Formation of Strategic Change Management System at an Enterprise. *Academy of Strategic Management Journal*. 2019. Vol. 18(SI1). P. 1-8.
3. Tadesse G. Drivers of agricultural cooperative formation and farmers' membership and patronage decisions in Ethiopia. *Journal of Co-operative Organization and Management*. 2018. Vol. 6. Issue 2. P. 53-63. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2018.06.002>.
4. Ji Ch., Jia F., Xu X. Agricultural co-operative sustainability: Evidence from four Chinese pig production co-operatives. *Journal of Cleaner Production*. 2018. Vol. 197. Part 11. P. 1095-1107. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.06.279>.
5. Pliopoulos C., Värnik R., Filippi M., Võlli L., Laaneväli-Vinokurov K. Organizational design in Estonian agricultural cooperatives. *Journal of Co-operative Organization and Management*. 2019. Vol. 7. Issue 2. Article 100093. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2019.100093>.
6. Zhang Yan-yuan, Ju G.-wei, Zhan Jin-tao. Farmers using insurance and cooperatives to manage agricultural risks: A case study of the swine industry in China. *Journal of Integrative Agriculture*. 2019. Vol. 18. Issue 12. P. 2910-2918. [https://doi.org/10.1016/S2095-3119\(19\)62823-6](https://doi.org/10.1016/S2095-3119(19)62823-6).
7. Marcis J., de Lima E. P., Eduardo Gouvêa da Costa S. Model for assessing sustainability performance of agricultural cooperatives'. *Journal of Cleaner Production*. 2019. Vol. 23410. P. 933-948. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.06.170>.
8. Бабаєв В. Ю. Технологія державного регулювання розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 2. С. 91-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arpy_2011_2_14 (дата звернення: 22.02.2020).
9. Чурилова Т. М. Державне регулювання розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 262-265.
10. Репілевська О. Ю. Інституційне забезпечення управління діяльністю сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. *Агросвіт*. 2019. № 15. С. 39-44.
11. Сиченко В. В., Ходирева О. С. Особливості розвитку обслуговуючої кооперації в аграрній сфері. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 13. Ч. 4. С. 78-80.
12. Орел А. М. Кооперативи як один із драйверів розвитку українського села. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Т. 3. № 3. С. 38-42.
13. Саковська О. М. Роль сільськогосподарських кооперативів у розвитку аграрного сектора економіки: порівняльний аспект. *Агросвіт*. 2019. № 21. С. 66-73.
14. Кібенко К. А. Досвід зарубіжних країн у розвитку обслуговуючої кооперації селянських господарств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 18. Ч. 2. С. 44-48.
15. Торосян Г. А. Досвід зарубіжних країн світу у питанні розвитку та державної підтримки сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у контексті розвитку сільських територій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 14(4). С. 55-58.
16. Бурик З. М. Обслуговуюча кооперація сільських територій: досвід політики держав ЄС. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 96-102. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.7.96>.
17. Приліпко С. М. Європейська модель функціонування кооперативних організацій у аграрній сфері: досвід для України. *Аграрна політика Європейського Союзу: виклики і перспективи*: монографія / за ред. Т. О. Зінчук. Київ: Центр учбової літератури, 2019. С. 378-391.
18. Прокопишин О. С. Державна підтримка технічної забезпеченості фермерських господарств. *Інноваційна економіка*. 2011. № 4. С. 305-308.
19. Прокопишин О. С., Александрова А. І. Формування кооперативів фермерських господарств з надання технічних послуг та агросервісу. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2012. № 19.1. С. 18-23.
20. Липчук В. В., Прокопишин О. С., Гнатишин Л. Б. Стан, проблеми та шляхи покращення технічної забезпеченості фермерських господарств: монографія. Львів: Сполом, 2012. 224 с.
21. Клокар О. О. Сільськогосподарська кооперація в Україні: ретроспективний та перспективний аналіз ефективного розвитку. *Сталій розвиток економіки*. 2013. № 6. С. 16-23.
22. Малік М. Й. Формування та розвиток кооперативних відносин в аграрній сфері економіки України. *Економіка АПК*. 2014. № 7. С. 76-82.
23. Розвиток кооперативних відносин в аграрному секторі України: монографія / за ред. М. А. Лендела. Київ: Вид-во НУБіП України, 2016. 307 с.
24. Кропивко М. М. Економічні передумови розвитку селянських господарств України: монографія. Київ: ННЦ ІАУ, 2017. 487 с.

25. Вдовенко Н. М., Гераймович В. Л., Богач Л. В., Гуменюк І. Л., Тріпак М. М., Прокопишин О. С. Розвиток особистих селянських господарств в системі національної економіки: монографія / за ред. І. Л. Гуменюк. Київ: НУБіП України, 2018. 230 с.
26. Міракін В. В. Сучасні тенденції розвитку сільськогосподарських кооперативів в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. № 16. С. 173-181.
27. Мосійчук Н. О. Сучасний стан розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2018. Вип. 284. С. 24-33.
28. Приліпко С. М. Розвиток обслуговуючої кооперації сільських територій: теорія та практика: монографія. Київ: ТОВ «Август Трейд», 2019. 372 с.
29. Прокопишин О. С. Сучасний стан технічної забезпеченості ефективної діяльності фермерських господарств. *Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (фінансова, аграрна галузі та невиробнича сфера): монографія / за ред. Л.М. Савчук*. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. С. 346-353.
30. Інформаційне забезпечення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / Р. Я. Корінець, М. Й. Малік, Я. Я. Рибак та інші. Київ: Едельвейс, 2015. 144 с.

References.

1. Dźwigoł, H. (2017), *Business management – compendium*, Alpha Science International Ltd., Oxford.
2. Dźwigoł, H., Shcherbak, S., Semikina, M., Vinichenko, O., Vasiuta, V. (2019), “Formation of Strategic Change Management System at an Enterprise”, *Academy of Strategic Management Journal*, vol. 18(S11), pp. 1-8.
3. Tadesse, G. (2018), “Drivers of agricultural cooperative formation and farmers’ membership and patronage decisions in Ethiopia”, *Journal of Co-operative Organization and Management*, vol. 6, issue 2, pp. 53-63. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2018.06.002>.
4. Ji, Ch., Jia, F., Xu, X. (2018), “Agricultural co-operative sustainability: Evidence from four Chinese pig production co-operatives”, *Journal of Cleaner Production*, vol. 197, part 11, pp. 1095-1107. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.06.279>.
5. Iliopoulos, C., Värnik, R., Filippi, M., Völli, L., Laaneväli-Vinokurov, K. (2019), “Organizational design in Estonian agricultural cooperatives”, *Journal of Co-operative Organization and Management*, vol. 7, issue 2, Article 100093. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2019.100093>.
6. Zhang, Yan-yuan, Ju, G.-wei, Zhan, Jin-tao (2019), “Farmers using insurance and cooperatives to manage agricultural risks: A case study of the swine industry in China”, *Journal of Integrative Agriculture*, vol. 18, issue 12, pp. 2910-2918. [https://doi.org/10.1016/S2095-3119\(19\)62823-6](https://doi.org/10.1016/S2095-3119(19)62823-6).
7. Marcis, J., de Lima, E. P., Eduardo Gouvêa da Costa, S. (2019), “Model for assessing sustainability performance of agricultural cooperatives”, *Journal of Cleaner Production*, vol. 23410, pp. 933-948. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.06.170>.
8. Babaiev, V. Yu. (2011), “Technology of state regulation of agricultural service cooperatives”, *Actual problems of public administration*, no. 2, pp. 91-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_2_14 (Accessed 22.02.2020).
9. Churilova, T. M. (2013), “State regulation of agricultural service cooperatives development”, *Journal of Kyiv University of Law*, no. 4, pp. 262-265.
10. Repilevska, O. Yu. (2019), “Institutional support for the management of agricultural service cooperatives”, *Agrosvit*, no. 15, pp. 39-44.
11. Sichenko, V. V. and Khodyrieva, O. S. (2015), “Features of servicing cooperation in agricultural”, *Scientific Bulletin of Kherson State University*, vol. 13(4), pp. 78-80.
12. Orel, A. M. (2018), “Cooperatives as one of the drivers of Ukrainian countryside”, *Ukrainian Journal of Applied Economics*, vol. 3, no. 3, pp. 38-42.
13. Sakovska, O. M. (2019), “The role of agricultural cooperatives in the development of the agricultural sector of the economy: a comparative aspect”, *Agrosvit*, no. 21, pp. 66-73.
14. Kibenko, K. A. (2018), “The experience of foreign countries in the development of service cooperatives farms”, *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, vol. 18(2), pp. 44-48.
15. Torosian, G. A. (2015), “Experience of foreign countries in the development and state support of agricultural service cooperation in the context of rural development”, *Scientific Bulletin of Kherson State University*, no. 14 (4), pp. 55-58.
16. Buryk, Z. M. (2019), “Serving rural cooperation: experience of EU policy”, *Investments: practice and experience*, no. 7, pp. 96-102. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.7.96>.
17. Prylipko, S. M. (2019), “European model of functioning of cooperative organizations in the agricultural sector: experience for Ukraine”, *Ahrarna polityka Yevropejs'koho Soiuzu: vyklyky i perspektyvy [Agrarian policy of the European Union: challenges and prospects]*, Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine, pp. 378-391.
18. Prokopyshyn, O. S. (2011), “State support of technical support of farms”, *Innovative economy*, no. 4, pp. 305-308.

19. Prokopyshyn, O. S. and Alexandrova, A. I. (2012), "Formation of cooperatives of farms for the provision of technical services and agricultural services", *Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of agro-industrial complex*, no. 19.1, pp. 18-23.
20. Lypchuk, V. V., Prokopyshyn, O. S., Hnatyshyn, L. B. (2012), *Stan, problemy ta shliakhy pokraschennia tekhnichnoi zabezpechenosti fermers'kykh hospodarstv* [Status, problems and ways to improve the technical security of farms], Spolom, Lviv, Ukraine.
21. Klokar, O. O. (2013), "Agricultural cooperation in Ukraine: retrospective and prospective analysis of effective development", *Constant economic development*, no. 6, pp. 16-23.
22. Malik, M. Y. (2014), "Formation and development of cooperative relations in the agricultural sector of Ukraine", *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, pp. 76-82.
23. Lendiel, M. A. et al. (2016), *Rozvytok kooperatyvnykh vidnosyn v ahrarnomu sektori Ukrainy* [Development of cooperative relations in the agricultural sector of Ukraine], NULES of Ukraine Publishing House, Kyiv, Ukraine.
24. Kropyvko, M. M. (2017), *Ekonomichni peredumovy rozvytku selians'kykh hospodarstv Ukrainy* [Economic prerequisites for the development of peasant farms in Ukraine], NSC IAU, Kyiv, Ukraine.
25. Vdovenko, N. M., Geraimovich, V. L., Bogach, L. V., Gumenyuk, I. L., Tripak, M. M., Prokopyshyn, O. S. (2018), *Rozvytok osobystykh selians'kykh hospodarstv v systemi natsional'noi ekonomiky* [Development of personal peasant farms in the system of national economy], NULES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
26. Mirakin, V. V. (2018), "Modern trends of agricultural cooperatives development in Ukraine", *Economy and society*, vol. 16, pp. 173-181.
27. Mosiichuk, N. O. (2018), "The current state of development of agricultural cooperation in Ukraine", *Scientific Bulletin of NULES of Ukraine. Series: Economics, agrarian management, business*, vol. 284, pp. 24-33.
28. Prylipko, S. M. (2019), *Rozvytok obsluhovuiuchoi kooperatsii sil's'kykh terytorij: teoriia ta praktyka* [Development of service cooperation of rural areas: theory and practice], August Trade LLC, Kyiv, Ukraine.
29. Prokopyshyn, O. S. (2019), "The current state of technical security of efficient activities of farms", *Upravlinnia sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom krainy, rehionu, pidpriemstva v umovakh kryzy (finansova, ahrarna haluzi ta nevyrobnycha sfera)* [Management of socio-economic development of the country, region, enterprise in a crisis (financial, agricultural and non-industrial sector)], Publisher Bila K. O., Dnipro, Ukraine, pp. 346-353.
30. Korinets, R. Ya. et al. (2015), *Informatsijne zabezpechennia sil's'kohospodars'kykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv* [Information support of agricultural service cooperatives], Edelweiss, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2020 р.